

ACHTERGRONDINFORMATIE

Liesel Martha van Cleeff, 13-1-1931 Hillegersberg

INLEIDING DE FAMILIE KLAARHAMER

Op 10 augustus 1944 kwamen drie mannen Moesbergen, Krikke en van Kooten en een V-frau¹ aan de deur bij Klarhamer, Kooiweg 4 te Soest. Ze waren uit Amsterdam gekomen met de trein en hadden fietsen meegenomen. Ze kwamen dus heel onschuldig op de fiets aan.

Eddy Moesbergen² en Harm Krikke³ en van Kooten waren beruchte jodenjagers uit Amsterdam. Het is niet vast komen te staan wie de aangever was van dit adres. Eddy Moesbergen beschikte over een lijst met adressen en hij verklaarde niet meer te weten waar dit adres vandaan kwam.

In het proces-verbaal van de verhoren die gebruikt werden tijdens het strafproces van de V-Frau is een verklaring van Moesbergen opgenomen.

“ Na aanvankelijk geweigerd te hebben nog eenige verklaring af te willen leggen, verklaarde verdachte: ‘Al wist ik wie de aangever van deze zaak was, dan zou ik het U nog niet zeggen, omdat het tegen mijn principes is mensen te verraden.’”

Sinds 14 juni 1943 hadden de Klarhamers het Joodse meisje Liesel van Cleeff in huis genomen onder de schuilnaam Lies Hogendijk.

Alida Klarhamer-van Delden en Liesel (pas 13 jaar oud) werden volledig overvallen door de komst van Moesbergen c.s.. Cornelis Klarhamer was niet thuis. Beiden werden apart verhoord. Na enige tijd sloeg Liesel door, mogelijk omdat de V-frau vertelde gemeenschappelijke kennissen in Rotterdam te hebben.

ARRESTATIE

Hierna werden Alida en Liesel naar het politiebureau in Soest overgebracht.

In het dagrapport van 10 augustus 1944 van de politie Soest staat geschreven:

“ 13.00 Door de SD uit Amsterdam (o.a. Harm Krikke) aan het bureau gebracht Alida Clasina van Delden, echtgenote van C.G. Klarhamer geb 22 april 1887 te Almelo (O) won: Kooiweg

¹ Vertrauensfrau, geronseld door jodenjagers, vaak na arrestatie en gedwongen om mee te werken aan het verraden van ondergedoken Joden.

² Eduard Gijbertus Moesbergen maakte deel uit van de colonne Heinnecke en later van het bureau Joodsche Zaken te Amsterdam en werd ter dood veroordeeld maar kreeg gratie, zijn straf werd omgezet in levenslang, omdat zijn gratieverzoek door koningin Juliana gehonoreerd werd.

De **Colonne Henneicke**, officieel de **Hausraterfassungsstelle**, was een groep Nederlandse nazi-collaborateurs die actief waren als premiejagers in de periode tussen maart en oktober 1943.^[1] De groep bestond uit ruim vijftig Nederlanders die tegen betaling jacht maakten op Joodse onderduikers. De groep stond onder leiding van [Wim Henneicke](#). In het halve jaar dat de organisatie bestond was deze verantwoordelijk voor de deportatie van acht- tot negenduizend personen. Op 30 september 1943 werd de organisatie opgeheven, officieel omdat Amsterdam *Judenfrei* was, maar ook omdat de chef van de [Sicherheitsdienst](#), [Willy Lages](#), zich aan het ongedisciplineerde gedrag van de leden ergerde.

³ Ook Harm Krikke, werkzaam voor Bureau Joodsche Zaken in Amsterdam werd ter dood veroordeeld en ook zijn straf werd omgezet in levenslang. Van Kooten, die eveneens voor Joodsche Zaken werkte werd veroordeeld tot levenslang. (Nieuwsblad van het Noorden, diverse artikelen in 1948 en 1949)

no4 te Soest en Liesel van Cleeff geb: 13 januari 1931 te Hillegersberg (gem.Rotterdam) won: Kooiweg 4 te Soest. Zij moeten hedenmiddag worden overgebracht naar SIPO Adema van Scheltemaplein te Amsterdam (??) (kamer 22 Inspector Kaper).⁴

14.55 Gaat de Wolf op transport naar Amsterdam met de personen genoemd in de (??) van 13.00 uur dezer bladz."

Alida werd overgebracht naar de gevangenis op de Amstelveenseweg, vanwaar ze, door inspanningen van haar man zoals ze zelf verklaarde, werd vrijgelaten op 26 september. Liesel werd doorgestuurd naar Westerbork waar ze op 14 augustus aankwam in barak 67, de strafbarak. In Westerbork kwam ze haar zusje Nelleke (Nelly Johanna 5-6-1933), die al eerder, in november 1943 in Driebergen was opgepakt weer tegen maar de zusjes konden elkaar niet steunen, de kloof tussen beiden was te groot geworden.⁵

LIESEL VIA WESTERBORK NAAR THERESIENSTADT

Ary van der Meer, een bekende uit Hillegersberg, die het hele gezin aan onderduikadressen had geholpen, had gezorgd voor (vervalste) doopbewijzen voor de kinderen, waardoor Liesel uit de strafbarak werd overgebracht naar de barak voor gedoopte Joden. Ze kwam in dezelfde barak als haar zusje Nelleke.

Op 3 september vond het laatste transport naar Auschwitz plaats, nadat er de hele maand augustus geen transporten waren geweest. In deze trein zat ook de familie Frank.

Op 4 september⁶ volgde een transport naar Theresienstadt voor de gedoopte Joden en mensen van de z.g. Frederikslijst (de Barnevelders)⁷ Liesel en Nelleke kwamen in dit

⁴ Abraham Kaper is na de oorlog ter dood veroordeeld en in 1949 ook daadwerkelijk gefusilleerd.

⁵ Auke Kok, pg 119

⁶ Presser, pg 86 en 87

Op 4 september 1944 vertrokken er een 500 uit Westerbork naar Theresienstadt, in veewagens. De lijst hunner namen is bewaard gebleven.

In Westerbork hadden zij zich een tijdlang redelijk beholpen; er was zelfs Christelijk onderwijs, drie Lager-onderwijsklassen, één Middelbaar-onderwijs; er waren in de hun toegewezen aparte barak godsdienstoefeningen: de voorganger prekend uit zijn bed driehoog, als kansel een dwarsbalk, met een wit laken bedekt. Het Nederlands Bijbelgenootschap, dat tot november 1942 bijbels en bijbelgedeelten aan Joden verstrekt had, kreeg daar in die maand last mee; wij laten dat verhaal verder maar rusten. Evenals dat van de verdere lotgevallen van de gedoopte Joden in Theresienstadt; een 150 hunner konden met het uitwisseltransport van 1945 naar Zwitserland.

⁷ **Plan-Frederiks** was een plan uit de Tweede Wereldoorlog van leidinggevend van het Nederlandse onder de Duitse bezetter werkende bestuur om een groep in Nederland verblijvende Joden met medewerking van de Duitse bezetter te beschermen in verband met de maatschappelijke betekenis die zij voorafgaand aan de Tweede Wereldoorlog voor Nederland of Duitsland hadden. Het plan was bedacht en opgesteld door de Nederlandse secretaris-generaal K.J. Frederiks van het ministerie van Binnenlandse zaken.

Frederiks en secretaris-generaal van het departement van Opvoeding, Wetenschap en Cultuurbescherming Jan van Dam stelden een lijst op van Joden die beschermd dienden te worden tegen transport naar de concentratiekampen. Deze lijst werd in de volksmond bekend als de "Barneveldlijst" of "Barneveldgroep." [1][2]

De mensen op de lijst werden geplaatst in een van de drie reserveringskampen Villa Bouchina, Huize De Biezen of Huize De Schaffelaar. Op deze manier zouden zij veilig zijn voor transport naar vernietigings- of werkkampen. Vanuit deze drie reserveringskampen werden ze via doorgangskamp Westerbork alsnog getransporteerd naar Theresienstadt. Niettemin hebben de meesten de oorlog overleefd.

transport terecht samen met de familie Bosman, die de meisjes onder hun hoede had genomen.

Op 6 september kwam de trein met ruim 2000 Nederlandse Joden in Theresienstadt aan. Op 5 februari 1945 behoorden zij, evenals het echtpaar Bosman en het uit Soest afkomstige gezin Jacobson tot de ruim 1200 (waaronder 400 Nederlanders) gelukkigen die vrijgekocht waren na bemiddeling van de Zwitserse politicus Jean-Marie Musy, een persoonlijke kennis van SS-leider Himmler. Ze vertrokken met een luxe trein naar Zwitserland. Ralph Prins schreef hierover het volgende:

“Onze sterren mochten van onze jassen af, onderweg kregen we voor ons doen veel eten en drinken mee, zodat we er wat beter uitzagen wanneer we in Zwitserland aankwamen. Er werd aan de vrouwen zelfs make-up uitgedeeld. Bij de Zwitserse grens stond op 7 februari 1945 de internationale pers ons op het station op te wachten. We kregen schalen met taartjes aangereikt. Met de eerste hap van een tompoes proefde ik de vrijheid!”⁸

AFSLUITEND

De meisjes zijn in Zwitserland opgevangen via het Nederlandse consulaat tot hun ouders, die de oorlog in de onderduik hadden overleefd, hen kwamen ophalen.

Bronnen

Inzage in de processen verbaal van verhoren, gebruikt bij het proces tegen de bij de arrestatie van Liesel aanwezige V-frau.

Auke Kok en Dido Michielsen: ‘De redding van de familie Van Cleeff’

https://www.youtube.com/watch?v=l3ye_vvWhl8, Shoah-interview met Liesel van Cleeff

<https://righteous.yadvashem.org/?search=Klaarhamer>

arolsen archives

Archief Eemland, no 912-92, Dag en nachtrappen van de gemeentepolitie soest.

Dagrapport 10 augustus 1944

https://www.noordhollandsdagblad.nl/cnt/dmf20200325_28797397?utm_source=google&utm_medium=organic Verslag van Carla Josephus Jitta, die samen met haar broer Alfred

zowel in Westerbork als in Theresienstadt bij de meisjes van Cleef was.

<https://www.verhalenoverdeoorlog.nl/nl/interviews/ralph-prins>

⁸ <https://www.verhalenoverdeoorlog.nl/nl/interviews/ralph-prins>